

Pris kr. 1,-
Ved køb af mindst 20 stk. kr. 0,50
50 stk. tilsendes portofrit
DANMARKS RETSFORBUND's
Landssekretariat
Kroghsgade 1 · 2100 København Ø
Tlf. Øbro (0192) 883

as Enovidben

Knud Tholstrup
**økonomisk
liberalisme**

7113

*Knud Tholstrup's besvarelse
til Universitetet i Bergen, Norge, som
sammen med liberalisten og skribenten
Halfdan Hansen, Bergen, har
udskrevet følgende prisopgave:
»ØKONOMISK LIBERALISME – dens
betydning og virkning. En gennemgang
og vurdering af liberalismens teorier
op til i dag og en påvisning af,
hvordan de byder på en løsning af vore
dages økonomiske problemer
samtidig med, at de bevarer et samfund
af frie mennesker.«
(Indsendt efter fristens udløb)
Februar 1973*

FORORD

Der er åbenlys utilfredshed med samfundsforholdene i almindelighed. Uligheden er stadig for stor, skatterne alt for høje, samfundsmagten findes hensynsløs, administrationen bureaukratisk.

Misundelsen trives, og folk savner tilid og tryghed såvel i den østlige som den vestlige verden. I den østlige verden holder man sig stramt til den én gang vedtagne linie upåvirkelig af resultaternes bonitet. I den vestlige verden skifter man regeringer, men sjældent politik. Nye regeringer kører blot videre i forrige regeringers spor.

Skal vi fortsætte i disse tilsyneladende håbløse forhold, eller kan vi sætte noget andet i stedet – noget positivt og attråværdigt?

Frie mennesker lader sig nøddigt føre i snor, men de respekterer gerne gode, logiske love, der er ens for alle og derfor retfærdige.

Kun økonomisk liberalisme imødekommer denne indstilling.

Økonomisk liberalisme

Først må vi gøre os klart, hvad vi ønsker at bruge økonomisk liberalisme til?

Hvis målet er ligeret i alle forhold og større menneskelig lykke ved såvel personlig frihed som økonomisk uafhængighed samt tilvejebringelse af den størst mulige produktion af livsgoder ved frivillig arbejdsdeling og frit forbrugsvalg, så er vejen hverken monopolistisk kapitalisme eller bureaukratisk socialisme, men monopolfri liberalisme, hvor den enkeltes frihed kun begrænses af andres lige så store frihed, som ikke må krænkes.

Vi må være realistiske og bygge på mennesker, som de er, og ikke som vi ønsker, de burde være.

Men først lidt om, hvorfor vi ikke kan opnå de ønskede mål hverken med monopolkapitalisme eller med socialisme eller med en blanding af begge systemer.

Monopolkapitalisme

Under monopolkapitalisme, der ofte virker som sovepude for producenterne, stagnerer fremskridtene. Særrettens uretfærdighed avler negative reaktioner og hæmmer således det frugtbare samarbejde i produktionen.

Monopolkapitalisme giver endvidere enkeltpersoner arbejdsfrie indkomster uden produktiv indsats. Det skaber inflation, som stjæler af de arbejdsskabte indkomster (se bilag I).

Det beklagelige er, at de, der med rette forarges over de »arbejdsfri« indkomster, ikke drager en klar skillelinie mellem afkastning af kapital oparbejdet ved flid og opsparing og den indkomst, som er opstået gennem samfundsskabt grundværdistigning. Kun det sidste er virkelig arbejdsfri indkomst.

De konservative kræfter tager patent på at forsvare ejendomsrettens ukrænkelig-

hed, men uden at definere, hvad begrebet dækker, idet de samtidig anerkender og opretholder den krænkelse af ejendomsretten, som finder sted gennem konfiskatoriske skatteprocenter samt på den anden side den private tilegnelse af de samfundsskabte og dermed samfundstilhørende værdier.

Det monopolkapitalistiske system er således uden logik og linie og uden mål. Hvis man da ikke vil kalde det for et mål at fremme egne interesser på bekostning af andres.

Uretfærdigheden forårsager de idelige politiske og økonomiske kriser: arbejdsløshed, underskud på betalingsbalancen, devalueringer, kostbare nødhjælpsforanstaltninger og dermed kriseforstærkende overbeskatning.

Det har ført til det blandede system, vi lever under i dag, der med kompensationsordninger og restriktioner er ved at kvæle sig selv i uoverskuelighed både for den enkelte borger og for de politikere, der skal lovgive, for slet ikke at tale om den voksende skare af embedsmænd, der skal administrere lovene. For flertallets vedkommende ville de sidstnævnte være helt overflødige, hvis man kunne fjerne de uretfærdigheder, som de sociale nødhjælpsforanstaltninger skal bøde på. Blændet af de fejl, kapitalismen er behæftet med, er der i store dele af befolkningen opstået en negativ for ikke at sige hadefuld indstilling til det kapitalistiske system som helhed.

Trods systemets mangelfuldhed har det dog ført til det velfærdssamfund, vi nyder godt af i dag, ligesom det har vist sig socialismen overlegen, hvad produktion og levefod angår. Men alle de uretfærdigheder, fejlene har medført, har nødvendiggjort en uendelig og uoverskuelig række hjælpeforanstaltninger, hvis

bureaukrati er ved at kvæle det erhvervsliv, som skal frembringe alle livsformødenhederne.

Kapitalismen er som en hvedemark med tidsler i. Men tilstedeværelsen af tidslerne må ikke bortlede opmærksomheden fra det væsentlige – selve hveden. Tidslerne kan luges bort og hveden få endnu bedre vækstbetingelser.

Tidslerne er først og fremmest de arbejdsfrie indkomster, indkomster, der ikke er resultatet af kapital- eller arbejdsindsats, men blot skyldes samfundets almindelige vækst – den samfundsskabte grundværdistigning, som takket være fejlen i systemet giver ret til at høste, hvor andre har sået.

Hvedehøsten må ubeskåret gå til dem, der tilberedte markerne og såede sæden, gødgede den og holdt den ren, herunder løn til hjælpere af alle slags samt renter til driftsfinansiering og maskiner m.v. Fjern tidslerne, og der vil blive mere hvede til alle.

Kapitalvindingsskat er et eksempel på misforstået lovgivning. For at komme kapitalismen til livs stemmer social-liberalistisk indstillede arbejderpolitikere for love, der rammer selve kapitaldannelsen, som både i socialistiske og kapitalistiske lande er en samfundsmæssig nødvendighed, mens de ikke rammer de virkelige arbejdsfrie indkomster.

Det må slås fast som vigtigste grundsætning, at problemet kun kan løses ved at hindre de arbejdsfrie indkomster i at opstå. Så længe kapitalismen ikke er frigjort for monopoler, er den ikke anvendelig til løsning af de samfundsmæssige problemer.

Socialisme

Socialisme opstod som reaktion mod enevælde og monopolkapitalisme enten som proletariats diktatur eller i mere udviklede lande som »demokratisk« socia-

lisme. Man har så efterhånden fået en blanding af kapitalisme og socialisme varierende fra land til land, men intet steds ved at tage det bedste fra hvert af systemerne – snarere tværtimod.

I de fleste vestlige lande med demokratisk socialisme indskrænker demokratiet sig til, at man kan stemme ved valgene. I det daglige styres vi af embedsmandsvældet.

I en stor del af verden praktiseres ren socialisme. Lad os se på, hvad 50 års erfaring hermed har ført til.

Man har undladt at analysere de socialistiske økonomiske teorier til bunds og ikke taget hensyn til den menneskelige natur. I stedet har man uden at sikre sig, at teorien kan holde, lavet stive rammer, inden for hvilke menneskene gennem ensidig påvirkning skulle tilpasse sig eller ufrivilligt lade sig omforme. Staten og ikke enkeltindividet er her det væsentlige. De uholdbare teorier nødvendiggør et system med knægtelse af den personlige frihed, med censur og manglende ytringsfrihed og med stavnsbånd. Socialisme medfører således diktatur med dertil hørende ét-parti-system og et magtapparat, der sikrer, at de styrende beholder magten. Ren socialisme og demokrati har i intet land ladet sig forene.

Erfaringerne viser, at under socialisme dør initiativet. Alle forsøg på statsstyret produktion sammenlignet med forbrugerstyret, liberalistisk produktion er faldet uheldigt ud. Systemet forudsætter overmennesker. Men sådanne findes ganske enkelt ikke. Til gengæld tiltrækker systemet magtmennesker, og sådanne findes altid.

I intet socialistisk land, hvor individets selvbestemmelsesret er sat ud af spillet, og alt privat initiativ er knægtet, er levefoden blot halv så stor som i det monopolkapitalistiske Vesteuropa. I Finland, som i 1917 havde samme økonomiske udgangspunkt som Sovjetrusland, er arbejdernes levefod i dag 2-3 gange så høj.

De socialistiske lande har tilmed haft den store fordel, at de frit har kunnet anvende den videnskab og de tekniske resultater, som de vestlige lande har skabt under liberalismen.

Socialismens bureaukrati opæder alle fremskridtene, og der er utallige eksempler på katastrofal nedgang i produktionen. Udtalt mangel på elementære fødevarer, der ligefrem truede med hungersnød, nødvendiggjorde således liberalistiske indsprøjtninger, f.eks. ved frigørelse af markedet på grøntsager og andre småbrugsprodukter (æg, mælk, ost og fjerkræ) i USSR og andre østlande. Intet socialistisk land tør i dag undvære dette liberalistiske indslag.

50 år uden positivt resultat af at praktisere socialisme må være bevis nok for, at systemet ikke duer. Det understreges især af den almindelige opfattelse, at folk i socialistiske lande ikke synes glade og lykkelige.

Monopolfri liberalisme

Forudsætningen for virkelig demokratisk økonomi er, at hele folket bestemmer, hvad der skal produceres. Liberalisme imødekommer således fuldt ud kravet om slagordet økonomisk demokrati, der først og fremmest må være demokrati på markedspladsen.

Det frie markeds lov – loven om udbud og efterspørgsel – virker således, at her er det folks ønsker og efterspørgsel, der bestemmer, hvilke varer der skal produceres. Ingen fabrikant eller forretningsmand kan tilsidesætte markedets krav (kundernes ønsker) og slippe godt fra det.

Når liberalisme i sin tid fik et lidt dårligt omdømme, skyldes det manglende konsekvens i gennemførelsen, idet man opretholdt de monopolistiske forhold. Konsekvent liberalisme må være frigjort for monopoler, så der er skabt forudsætninger for en mere medmenneskelig indstilling.

Spænd egoismens hest for fremskridtets vogn

Under monopolfri liberalisme respekterer man, at folk er, som de er, og at de i almindelighed først og fremmest er egoistisk interesseret i deres eget og deres families vel. Lad os derfor i erkendelse heraf spænde egoismens hest for fremskridtets vogn og så indføre køreregler, så den enkeltes frihed ikke krænker andres lige så store ret til frihed i respekt for, at alle er født med lige ret til at leve her på jorden og derfor med lige ret til at finde en levevej, et bosted og en virkeplads.

I overensstemmelse med kravet om demokratisk økonomi må der være lige adgang for hele folket til naturens rigdomskilder, lige ret til såvel jorden som luften og vandet. Derved muliggøres en fri livsudfoldelse og et frit erhvervsliv med lige ret for alle under lige konkurrencevilkår, begyndende med lige uddannelsesvilkår og lige adgang og mulighed for etablering.

Kørereglerne må udelukke særfordele og forretningsmæssig monopoldannelse simpelt hen ved forbud mod prisaftaler, markedsdeling og organiseret produktionsbegrænsning f.eks. ved boycott.

Monopolfri liberalisme med større personligt ansvar for den enkelte borger og med større ansvar hos lokalembetsmændene vil muliggøre afvikling af store lovområder, der efterhånden bliver overflødige.

I jo stærkere grad et lands love kan udformes enkelt, logisk og retfærdigt, vil respekten og tilliden til dem vokse. Det vil give en god grobund for den menneskelige naturs gode og positive egenskaber, såsom initiativ og selvhjulpethed og respekt for andres ret. Ejendomsrettens ukrænkelighed er et vigtigt element i retfærdighedsfølelsen.

Respekt for ejendomsretten

Respekt for ejendomsretten kræver en

klar definition af begrebet ejendomsret, og hvor grænsen ligger mellem, hvad der er privat, og hvad der er samfundets ejendomsret.

Individet må have ejendomsret til sine egne frembringelser, så han frit kan disponere over dem til direkte forbrug eller som bytteobjekt. Der må være fri handel med produkter såvel inden for som uden for landets grænser.

Men samfundets ret til de samfundsskabte værdier må være lige så ukrænkelig. Det er en krænkelse af andre samfundsborgeres ejendomsret, når enkelt-individer kan tilegne sig og eje den natur- og samfundsskabte merværdi af jorden.

Af praktiske grunde er privat ejendomsret nødvendig til selve jordstykket for at sikre den enkeltes ejendomsret til de arbejds-skabte værdier, der nedfældes i jorden, såsom grundforbedringer (dræning, kalkning, gødskning, regulering, vej anlæg) og bygninger til bolig og virksomhed. Det er kun den samfundsskabte jordrente (merværdien), som samfundet har etisk ret til.

Territorialbesiddelse må i øvrigt anses for et biologisk betinget behov. Ejerglæden er for flertallet et vigtigt element i livslykke og virkelyst.

Merværdien til samfundet

Efter periodiske markedsvurderinger må der pålægges hvert jordstykke en jordafgift til samfundet svarende til renten af dets merværdi i forhold til den afkastning, der kan opnås som et normalt arbejdsudbytte ved jordens benyttelse til landbrug eller gartneribrug, eller for andre erhverv en merværdi baseret på den markedsbestemte beliggenhedsværdi, hvilket også gælder for byggegrunde til boligformål.

Afgiften må være så stor, at markedsrenten af hele den samfundsskabte eller naturskabte merværdi inddrages til samfundet. Første formål er at gøre det

muligt for enhver mod forrentning af merværdien at overtage et jordstykke uden købesum ud over betaling for de arbejds-skabte værdier såsom jordforbedringer og bygninger. Andet formål er at skaffe samfundet hensigtsmæssige indtægter til bestridelse af de nødvendige fællesopgaver i stedet for uhensigtsmæssige skatter på forbrug, der særligt rammer de mindrebedrøvede, og skat på indtægt, der virker som initiativdræbende straf for flid, dygtighed og sparsommelighed (se bilag II), og som i øvrigt overvæltet på varepriserne.

Hvor stor dækning af de offentlige udgifter, inddragelsen af jordrenten vil give, kan ikke på forhånd anslås. Det bliver en meget stor del – ud fra det synspunkt, at der principielt ikke kan være stor forskel på det beløb, folk kan afse til merværdirente til samfundet og det samlede beløb, de nu afser til de mange forskellige former for skat til det offentlige – foruden den »private beskatning«, prioritetsrenterne, som må betales til jordsælgerne. Det er i dag lovligt, men det er ikke retfærdigt, at de private indkasserer den samfundsskabte jordrente. Med »privatbeskatningen« har vi dobbeltbeskatning. Når den årlige rente af merværdien tilfalder samfundet, skal der kun betales én gang. »Privatbeskatningen« hører dermed op.

Men ikke nok hermed. Det stærkt forenkede opkrævningssystem (grundskyld) uden selvangivelser og regnskaber vil medvirke til at reducere det offentliges behov. Blot grundskylden giver det halve af det nuværende skatteprovenu, vil det være nok til at dække de offentlige udgifter uden at forringe den sociale balance.

I praksis vil grundskylden blive høj på velbeliggende grunde, såsom gode forretningsstrøg og relativ høj på særlig frugtbar jord. Men den bliver lav på

dårligt beliggende grunde og på sandet og afsides liggende jord.

Grundskylden for hedebonden og små-øernes beboere vil komme til at ligge i nærheden af nulpunktet, fordi merværdien her er meget lille, idet der stort set kun bliver det rene arbejdsudbytte at leve af.

Der vil aldrig være nogen risiko for, at grundskylden bliver sat så urimeligt højt, at den hindrer jordens udnyttelse. Jordrentens størrelse bestemmes nemlig af det svageste led i kæden. Da grundskylden skal være ens for alle af ens jordstykker, bliver systemet særlig fordelagtigt for de flittigste og dygtigste, som får mest ud af dyrkningen eller beliggenhedens værdi, idet grundskylden ikke kan sættes højere, end at alle, dygtige som udygtige, bliver i stand til at betale den, bortset fra et ubetydeligt fåtal af ineffektive brugere.

Når jordrenten til det offentlige afløser indkomstskatterne, vil der alene herigennem ske betydelige besparelser i den offentlige og private administration, hvor tusinder af dygtige skatteembedsmænd og funktionærer frigøres til deltagelse i den egentlige produktion. Herved nedsættes det offentliges pengebehov, og produktionsresultatet, den kage, vi alle skal dele, bliver takket være den frigjorte arbejdskraft væsentligt større.

Social velfærd

Når folk får lov at beholde en langt større del af deres arbejdsudbytte, kan de offentlige udgifter til sociale foranstaltninger reduceres betydeligt. De beløb, som staten vil spare, bliver sandsynligvis dobbelt så store, idet administrationen og kontrollen af støtteforanstaltninger for det meste koster lige så meget som selve støtten, der opkræves i skat og derefter udbetales. Der vil således frigøres store midler til skattenedsættelse og til forbedring af virkeligt nødlidendes kår.

En alt for stor del af de sociale ydelser i dag er kompensation for en del af den skatteplyndring og de tab, som mere eller mindre indirekte er forårsaget af den tilsigtede og den utilsigtede jordspekulation, ikke mindst gennem inflationen, som kun jordrentens inddragning kan standse.

Jordrentens opkrævning

Det må antages, at de samfunds- og naturskabte værdier ikke retmæssigt kan tilhøre enkeltpersoner, men må tilhøre samfundet som helhed. Modsætningsvis må de arbejdsskabte værdier tilhøre dem, der har udført arbejdet. Processen med at få tingene på plads kan ske på følgende enkle måde:

Al jord vurderes til nuværende handelspris, f.eks. hvert 4. år som i Danmark (67 milliarder kr. i 1969).

Der inddrages første år 1 % af jordens handelsværdi som merværdiafgift (i Danmark kaldet grundskyld), 2 % andet år, 3 % tredje år og 4 % fjerde år, hvorefter det procentvise afgiftsbeløb konverteres til en tinglyst, fast, årlig afgift i kroner af hver matrikel.

Herefter foretages ny vurdering. Af denne formentlig lavere værdiansættelse inddrages igen fra 1 % stigende til 4 % i grundskyld de næstfølgende 4 år. procentbeløbet konverteres igen til et fast årligt kronebeløb oven på beløbet fra første periode og så fremdeles, indtil den årlige, faste afgift til sidst balancerer med renten af merværdien, og således at jorden stort set kan overtages uden købesum, ud over betaling for føromtalte forbedringer.

Værdiansættelsen af den enkelte matrikel sker i fuld offentlighed, så alle har mulighed for at sammenligne og øve kritik. De indkomne beløb bruges til skatteafvikling efter en prioritering, som både tager rationelle, sociale og initiativfremmende hensyn. Man bør afskaffe de

skatter og afgifter, der kræver mest i administration i forhold til provenuet, f.eks. moms på fødevarer samt indkomstskat på alle små indkomster. Til fremme af kulturen og ytringsfriheden ophæves afgifter på litteratur.

Efter samme princip afvikles tolden, som skaber ulighed og beskyttelse af uhenigtsmæssig produktion og hindrer det frie varebytte, varevalget. Successivt afvikles resten af omsætningsafgifterne og resten af indkomstskatterne, så der til sidst kun er afgifterne på tobak og spiritus tilbage.

Når indkomstskatterne, der i særlig grad hæmmer foretagsomheden og rammer de nyetablerede, er afviklet, spares hele skattepersonalet såvel i den offentlige som den private sektor. Den frivillige arbejdskraft kan så sættes ind i produktions- og rigdomsskabende tjeneste.

Når jordrentebetalingen afløser skatterne, afskaffes den uretmæssige »privatbeskatning«, og når disse arbejdsfri indkomster ikke længere kan presse priserne i vejret, skabes der igen balance mellem den tilvejebragte produktion og den derigennem afstedkomne ægte købekraft. Øget produktion gennem rationalisering eller takket være den teknologiske udvikling vil herefter afstedkomme højere realløn.

Når jordspekulationen ikke længere har interesse, kan samfundet i fri offentlighed, uden at risikere privat udnyttelse af forhåndsviden, lægge byplaner, og folket kan deltage i bedømmelsen. Så får vi demokrati i byplanlægningen.

Nogle vil måske spørge, om ikke alt dette er skøn teori uden mulighed for praktisk gennemførelse? Er det muligt at skabe social balance, at undgå monopolisme, socialistisk planøkonomi, det altædende bureaukrati samt inflation? Kan valutakriser, betalingsbalanceunderskud og urimeligt højt renteniveau og dermed

høj husleje i nybyggeriet afhjælpes?

Praktiske erfaringer viser, at det kan lade sig gøre.

Opsigtsvækkende erfaringer

I Danmark gjorde man nogle opsigtsvækkende, praktiske erfaringer i 1957-60, da grundskylds- og frihandelspartiet Danmarks Retsforbund (ligeretsparti) sammen med Socialdemokratiet (arbejderparti) og De Radikale Venstre (liberale) dannede en såkaldt grundskyldsregering. Overenskomsten mellem de tre partier gik ud på:

1. Inddragning af grundrenten.
2. Liberalisering af handelen. Bl.a. ophør af Varedirektoratet og importkontrollen.
3. Skattestop.

Selv om kun Retsforbundet agiterede og arbejdede for grundskyldens indførelse, så havde alle 3 partier grundskyld (merværdiafgift) på deres program.

Alle ventede derfor efter regeringsdannelsen en form for grundskyld indført med det resultat, at jordspekulationen straks gik i stå.

Love om grundværdistigningsskyld blev udfærdiget, forelagt og vedtaget med virkning fra nyvurderingen i 1960.

De økonomiske resultater af jordspekulationens standsning var forbløffende og skabte opmærksomhed langt ud over landets grænser. Således skrev New York Times den 2. oktober 1960: »Big lesson from a small nation«, hvor professor Commager anbefalede andre nationer at tage ved lære af Danmarks eksempel.

Op til valget i 1957 havde Danmark et stort underskud på betalingsbalancen, en betydelig gæld til udlandet, relativ høj rente, stor arbejdsløshed samt en inflationsrente på omkring 5 % årligt. Devallueret truede.

I de følgende tre år (1957–60) skete følgende:

1. Det store valutaunderskud blev til valutaoverskud.
2. Danmarks samlede udenlandske gæld på 1.600 mill. kr. blev nedbragt til en fjerdedel til godt 400 mill. kr.
3. Renten – og dermed huslejen i nybyggeriet – gik ned.
4. Arbejdsløsheden afløstes hurtigt af næsten fuld beskæftigelse med betydelige produktions- og lønstigninger.
5. Inflationen standsede.
6. Hele lønstigningen blev reallønssstigning, den højeste Danmark har haft nogen sinde.
7. Der kom inden nye skatter i de 3½ år.
8. Varedirektoratet blev lukket. I 1960 blev alle importrestriktioner afviklet samt tolden nedsat.
9. Der kom ro på arbejdsmarkedet – fri for strejker.

Gallupundersøgelser viste forholdet mellem tilfredse og utilfredse vælgere i perioderne *før* – *under* og *efter* Trekant-regeringen (ved-ikke svarene er udeladt):

	Tilfredse vælgere	Utilfredse vælgere
Før 1957	25 %	75 %
1957/60	82 %	18 %
Efter 1960	20 %	80 %

Ved valget i 1960 satte oppositionen imidlertid ind med en hetz alene rettet imod det mindste parti i Trekantregeringen – Retsforbundets lille 9 mands gruppe – og anvendte det hidtil største beløb i nogen valgkamp finansieret af de konservative og grundejerforeningerne. Med små penge og uden dagspresse kunne Retsforbundet ikke modstå de voldsomme angreb. Partiets stemmetal blev mere end halveret, således at partiet ikke kunne mønstre minimumstallet for repræsentation i folketinget.

Agitationen mod grundskyldslovgivningen fortsatte også efter valget, og den nye, svage regering gav efter for grundejerforeningernes pres og lovede loven om grundstigningsskylden ophævet, hvilket så skete i 1964, umiddelbart før den skulle til at virke for alvor.

Herefter skete der følgende:

1. Valutaoverskud blev til valutaunderskud.
2. Det årlige underskud på betalingsbalancen er nu – 12 år efter – oppe på 3–4 mia. kr. årligt.
3. Den udenlandske gæld er mere end 50-doblet til 21.000 mill. kr. i dag.
4. Den effektive lånerente er fordoblet.
5. Grundpriserne sprang i vejret. De samlede grundværdier steg fra 17 til 67 mia. kr. fra vurderingen i 1960 til 1969 og ventes at stige til 100 mia. kr. ved næste vurdering i 1973.
6. Huslejen i nybyggeriet er 6-doblet på 11 år.
7. Inflationsraten steg fra knap 1 % til 5–7 % og var 8,6 % i 1965 året efter, at loven om grundstigningsskylden i 1964 blev ophævet.
8. Skatterne steg og steg og er i dag mere end 4-doblet.

Sammenligner man de tre perioder, *før*, *under* og *efter* grundskyldsregeringen, har man et tydeligt billede af betydningen af grundspekulationens og de arbejdsfri indtægters afskaffelse.

Da der ikke længere kom arbejdsfri indtægter ind til opblanding med de indtægter, der hidrører fra produktionen, blev der balance mellem købekraft og vare-mængde. Inflationen gik i stå, fordi den ikke fik næring, og denne balance var så igen med til at skabe balance i andre forhold.

Denne enestående udvikling i Danmarks økonomiske forhold i førnævnte tre perioder burde påkalde sig den allerstørste opmærksomhed og udsættes for dybtgå-

ende granskning af nationaløkonomer og lægmænd, som interesserer sig for økonomisk politik eller blot nationaløkonomi.

Disse praktiske erfaringer burde danne grundlag for en politisk nyvurdering af de frie, økonomiske kræfters betydning.

Perspektivet i økonomisk liberalisering

En nyvurdering af den økonomiske friheds og ligerets betydning for den personlige udfoldelse og en klar definition af begrebet ejendomsret vil være første forudsætning for at få sat tingene på plads.

Ved afskaffelse af uretfærdighederne og den deraf affødte misundelse og skævfordeling forsvinder mange af incitamenterne til arbejdskonflikter, uroligheder og

krig. Vi kan ved indførelse af økonomisk liberalisme ændre samfundsstrukturen i gunstig retning og i et større perspektiv skabe afspænding landene imellem. Den politiske og økonomiske spænding i verden er netop resultatet af manglende økonomisk liberalisme, hvor indgreb og styring af handel og produktion forhindrer markedsmekanismerne i at fungere. Når produktionen under fuld hensyntagen til almenvellet – herunder miljøbeskyttelse – finder sit naturlige leje, vil det frie løb give de største resultater til gavn for alle. Den frie handel landene imellem vil skabe større mellemfolkelig forståelse.

Økonomisk liberalisme er den eneste farbare vej til at opnå større menneskelig lykke, økonomisk uafhængighed, frivillig arbejdsdeling, frit forbrugsvalg for alle og ligeret i alle forhold.

Bilag I. Inflationen

Inflationen – pengenes faldende købekraft – optager sindene overalt. Men det er ikke lykkedes de kendte nationaløkonomer at redegøre for inflationens årsag, hvilket må være første forudsætning for at komme den til livs.

Nogle mener, at seddelpressen er skyld i inflationen, andre at det er løn- og pris-spiralen, der er årsagen.

Inflation og seddelomløb

Med en begrænset forståelse af begrebet penge (som de sedler, Nationalbanken udsteder) drages den korte, men forkerte slutning, at der bliver trykt for mange sedler.

Trods det, at f. eks. Danmark har haft en årlig prisstigningstakt på 6–7 % fra 1968 til 1971, har der ikke været nogen som helst stigning i den cirkulerende seddelmængde (konstant ca. 5½ mia. kr.).

I samme tidsrum steg indlånernes konti i banker og sparekasser fra 44 til 55 mia. kr., og obligationsmængden steg fra 62 til 99 mia. kr. plus stigning i andre pantebreve uden for statistikken. Denne stigning i betalingsmidler (købekraftsbeviser) er langt større end stigningen i produktionen. Disse betalingsmidler bruges til køb af varer og især til erhvervelse af fast ejendom.

Det er logisk, at begrebet penge dækker alle former for betalingsmidler. Et stærkt udvidet brug af checks, giro samt kort kan meget vel efterhånden medføre halvering af seddelomløbet, men enhver kan se, at det ingen virkning ville få på pristallet.

Penge består af skriftlige løfter om betaling. Med 2 underskrifter indestår Nationalbanken for, at 100-kr.-sedlen giver adkomst til varer af denne værdi. Under

et privat pantebrev på 100.000 kr. er én underskrift nok.

Købekraft er den mængde varer eller tjenesteydelser, man kan tilbyde som betaling for andre varer eller tjenesteydelser. En dollar, en mark eller en krone er måleenheder for varer og tjenesteydelser. En mønts værdi afhænger altså af, hvor mange varer man kan købe for den. Nationalbanken omveksler købekraftsbeviser for folk med behov for pengesedler og mønter til lettelse af dagligdagens småkøb. Men den sætter ikke flere sedler i omløb end tilfredsstillelse af dette behov. At give brugen af seddelpressen skylden for inflationen er både ulogisk og forkert.

Kapløbet mellem løn og priser

Mange giver arbejdsloønnens stigning skylden for inflationen. Det er urimeligt, idet lønstigningerne oftest kommer halvtende efter, at prisstigningerne har fundet sted. Danmarks finansminister, Henry Grünbaum, har ofte sagt, at inflation er prisen for den fulde beskæftigelse. Det er et fejlskøn. Danmark opnåede netop fuld beskæftigelse samtidig med, at vi i 1957–60 standsede inflationen.

Under fuld beskæftigelse er arbejdskraften kommet i sælgers marked – et hidtil ukendt fænomen – noget de klassiske nationaløkonomer end ikke havde drømt om. De har kun behandlet den situation, at arbejdskraft er i købers marked, hvor arbejdernes dengang svage stilling kunne udnyttes.

Så længe vi har den fulde beskæftigelse, sikrer markedets lov arbejderne et så højt lønniveau, at der nu kun levnes en mere beskeden betaling for ledelse og kapitalindsats.

Til gengæld er der et solidt loft over, hvor meget lønnen kan presses i vejret.

Lønkrav ud over, hvad produktionen kan bære, medfører lukning af virksomheder. Arbejdernes og arbejdsgivernes samlede reelle købekraft er lig med deres samlede produktion. Kun fordelingen mellem dem har ændret sig. Heller ikke her finder man inflationens kilde. Der vil altid være balance mellem produktionens størrelse og den købekraft, som selve produktionen afstedkommer.

Inflationens kilde:

Ekstra købekraft opstået uden produktion.

Hovedparten heraf kommer fra grundværdistigning.

Inflationens årsag:

At vi tillader, at den samfundsskabte grundværdistigning går i private lommer og bliver til ekstra købekraft (for et lille fåtal) uden en dertil svarende produktion. I forvejen er der opstået en arbejdskraft købekraft, som nøje svarer til produktionens størrelse. Den ekstra købekraft skal så have varedækning af samme produktion. Det således øgede efterspørgselspres medfører højere priser, som skal betales af alle.

For at forstå dette, må man gøre sig klart, at der ingen forskel er på de penge, der tjenes ved arbejde, og de penge, der tjenes ved uproduktiv værdistigning på fast ejendom.

På den måde udhules indholdet af lønningsposen, så lønmodtageren hele tiden må kræve kompensation for den nedskårne købekraft i form af højere løn. Staten skal opkræve højere skatter for at betale højere løn til de offentligt ansatte og større pension og mere social forsorg for de inflationsramte, uden at nogen får mere ud af det. Kun inflationen trives.

Med de nuværende skatter og en inflationsrate på 7 % skal lønmodtageren have 12 %'s lønstigning i løbet af året for at opretholde sin købekraft uforan-

dret. Ikke alene må han betale højere priser for varerne, men han bliver samtidig snydt for sin andel af produktionsfremgangen.

Det er interessant at konstatere, at virkningen af 7 %'s inflation på Danmarks nationalprodukt på 150 mia. kr. udgør 10 mia. kr. – tabet. Samtidig har Danmarks grundejere – med vægt på et lille mindretal – netop fået en grundværditilvækst på 10 mia. kr. – gevinsten.

Inflationens virkning:

Skævfordeling ved, at relativt få jordejere uden arbejdsmæssig indsats forøger deres indtægt og formue på bekostning af de mange, der på den måde får tilsvarende beløb for lidt for deres produktion.

De erhvervsaktive forøger den samlede produktion med 3–4 % og forventer så, at indtægten stiger i takt hermed. Men ved årets slutning opdager de, at reallønnen slet ikke er steget, idet hele stigningen er gået tabt ved formindskelse af kronens købekraft. Hele fremskridtet er endt i forøgede grundværdier til fordel for nogle få, i denne forbindelse erhvervs passive, enkeltpersoner.

Inflationens tosidethed

Opmærksomheden har hidtil været vendt mod inflationens tabsside. Nationaløkonomer og politikere har uden held ensidigt prøvet at bekæmpe virkningerne, men har med deres modforholdsregler gjort mere skade end gavn.

Havde de med samme nidkærhed vendt sig mod inflationens gevinstside, kunne de let have hindret gevinsterne i at opstå. Uden inflationens gevinstside ville der heller ikke have været nogen tabsside, og skævfordelingen ville være hørt op.

De mange små erhvervsaktive parcellusejere har i den politiske propaganda været skubbet i forgrunden for at forsvare de store grundejeres monopolinteresser.

Men hvis de havde sat sig grundigt ind i regnestykket, ville de have opdaget, at deres inflationsgevinst er ubetydelig i forhold til deres tab. Se blot på de daglige prisstigninger – den høje rente og de stigende skatter, der alle skyldes den førnævnte skævfordeling.

Inflationens løsning:

Ved ganske simpelt at lede jordrente-stigningen ind i de offentlige kasser og bruge pengene til skattenedsættelse af tilsvarende størrelse, således at det, som folk skal betale mere i jordrente i form af grundskyld til samfundet, og indirekte gennem højere husleje, slipper de billigere i skat.

Herved skabes der balance, og folk slipper med at betale én gang i modsætning til nu, hvor de inflationsramte må betale skat to gange: først privatbeskatning i form af højere jordrente til private (prioritetsrenterne), dernæst i øget skat til det offentlige, fordi samfundet ikke får sin retmæssige indtægt (jordrenten) jfr. sine samfundsmæssige investeringer.

Fejlslagne modforholdsregler:

Det er inflationens tabere, der må betale for politikernes mislykkede forsøg: »forbrugsbegrænsende foranstaltninger« gennem »inddragelse af den overskydende købekraft« ved hjælp af højere skatter naturligvis »vi må tage dampen af det overophedede efterspørgselspres« ved »løn- og prisstop«.

Men resultatet er, at indgrebene virker som kæk i hjulet for selve produktionen, så det i stedet bliver til produktionshæmmende foranstaltninger.

Da man i slutningen af 60'erne forsøgte hermed i U.S.A., fordobledes arbejdsløsheden, men uden at inflationsraten faldt. Og så fik man dollarkrise i stedet.

Dette og tilsvarende eksempler i f. eks. Storbritannien skulle være nok til at standse disse forsøg.

Det kræver en særlig psyke at tro, at økonomiske kriser kan løses ved at bestille mindre.

Det store flertal har ingen eller kun en ringe formue, og hverken disse formuers antal eller størrelse er vokset i takt med de produktionsstigninger, som rationalisering og teknologiske fremskridt har skaffet landet som helhed, mens et forholdsvist lille fåtal til gengæld har øget deres formue væsentligt.

Hovedparten af denne formue-tilvækst hidrører ikke fra den stigende produktion, men fra den samfundsskabte værdistigning på fast ejendom, især jord, som steg de nævnte 50 mia. kr. på 9 år. Den årlige grundværdistigning, som nu er nået op på 10 mia. kr., betales i form af højere varepriser med 2.000 kr. af hver person i Danmark.

Tre indikationer

Standser man inflationens gevinst, standser man også tabet.

Tre indikationer viser sandheden heri. I Sovjetunionen, hvor grundspekulation er udelukket, køber rublen mere og mere år for år og det til trods for enorme, stigende militærudgifter, der lægges på varepriserne.

Jordværdien i USA er steget 95 % fra 1962–72. I USA er inflationen kun halv så høj som i Vesteuropa, hvor f. eks. Danmarks jordværdi i de sidste 10 år er steget 300 %. Vi har en inflationsrate på 6–7 %. Efter de mange eksempler på voldsomme jordprisstigninger i Storbritannien i 1972 er jordværdierne utvivlsomt steget endnu mere der. Inflationsraten ligger også højere, nemlig 8–9 %.

I Danmark standsede inflationen, da folketingsflertallet i 1957 lovede at inddrage grundværdistigningerne. Vareprisstigningerne faldt fra 5–6 % årligt ned til mindre end 1 % i gennemsnit i periodens 3½ år.

Man taler om en inflation på f. eks. 6 %, fordi pristallet stiger netop så meget.

Men da rationalisering og mekanisering skulle gøre varerne billigere (som det faktisk er sket i USSR de senere år), er den virkelige inflationstakt formentlig et par procent højere end det, pristallet viser.

Det kan derfor slås fast:

at inflationen betyder skævfordeling af produktionsresultatet,

at skævfordelingen ses af inflationens tosidethed – taberne, som må betale højere varepriser, på den ene side og vinderne af store formuer på den anden side,

at skævfordelingen forstærkes ved, at vinderne, der ofte optager lån for at erhverve fast ejendom, kan betale lånet tilbage i stærkt forringede kroner,

at inflationens uretfærdighed består i, at vinderne får deres gevinst uden produktiv indsats og i, at taberne derfor ikke får deres fulde, retmæssige betaling for deres arbejdsindsats,

at inflationen accelererer med det resultat, at såvel priser som skatter stiger så meget, at der skal så høje lønstigninger til at dække prisstigningerne, at flere erhvervsgrene ikke i længden vil være i stand til at betale dem, hvis de skal bevare deres konkurrencedygtighed på verdensmarkedet,

at inflationen også accelererer selve ejendoms- og især grundspekulationen, hvorfor det kræver mere kapital at etablere sig i særlig grad til skade for ungdommen.

at da alle vil låne penge for at kunne sikre sig mod inflationen ved køb af

fast ejendom, medfører inflationen et højt renteniveau og dermed høj husleje igen til særlig skade for ungdommen, der skal stifte bo eller begynde erhverv,

at Danmark kun havde balance i udenrigsøkonomien i den periode, man ikke havde inflation (1957–60),

at flere og flere må have offentlig støtte med stigende skat som følge, fordi deres indtjening og opsparing udhules.

Men det kan samtidig slås fast, at erfaringerne i 1957–60 viser:

at inflationen kan standses,

at renteniveauet kun er næsten det halve, når der ingen inflation er (lav husleje),

at underskuddet på betalingsbalancen blev udlignet i de 3½ år, man ikke havde inflation,

at næsten hele lønstigningen i ikke-inflationsperioden blev til reallønssstigning, den højeste vi nogen sinde har haft, fordi de arbejdsfri indkomster blev elimineret,

at nye skatter ikke blev nødvendige.

Kort sagt:

Inflationen kan standses når som helst ved at gøre grundspekulationen uinteressant. Det sker ved, at den samfundsskabte jordrente inddrages til samfundet og bruges til skattenedsættelse.

Spørgsmålet er, om politikerne virkelig ønsker at standse inflationen og har mod til at gøre det.

Bilag II.

Indkomstkattens skadelige virkninger

Det ville være interessant at få undersøgt årsagsforbindelsen mellem Storbritanniens relative, økonomiske tilbagegang og den høje indkomstkats indførelse. Storbritannien havde op til første verdenskrig i 1914 den førende stilling som industrination. Derefter fulgte stagnation, hvor det ene land efter det andet passede Storbritannien med hensyn til rigdomsskabelse.

Allerede længe før hentede hele verden inspiration og know-how hos briterne, der som første land satte meget ind på forskning. Danske og andre europæiske landmænd lærte fra U.K. kunsten at dræne markerne, tilføre dem kalk og kunstgødning og senere brugen af proteinholdige foderstoffer. Men det var ikke alene know-how, man fik fra Storbritannien. Det var også forædlede kornsorter og andre kulturplanter samt avlsdyr af alle kategorier (selv den »Danske Landrace« har haft Yorkshire-orner som forfædre).

De engelske industriprodukter solgtes verden over, og filialer med lokalproduktion blev oprettet. Industrien i f. eks. Tyskland var langt bagud og begyndte faktisk med kopiering af de engelske produkter især inden for håndværktøj. Men Storbritannien var desværre også langt foran med indførelse af næsten konfiskatoriske indkomstskatter lige efter Første Verdenskrigs afslutning. For den umiddelbare iagttagelse er der stærk indikation for, at nedgangen skyl-

des disse høje skatter (skatteprocenten var i visse tilfælde op til 90 1/2).

Før den tid var industrien vant til at investere og reinvestere den overvejende del af fortjenesten både uden for og inden for landets grænser. Storbritannien var før 1914 et kapitalskabende og kapitalinvesterende land. Men det hørte op, da de stærkt progressive skatter eliminerede mulighederne herfor. Initiativet blev knægtet. Ikke alene standsede kapitaldannelsen, men mange industrifolk måtte realisere kapital for at leve.

Hvis en dybtgående undersøgelse kan underbygge en teori om denne årsagsforbindelse, er det på høje tid, at hele verden drager lære heraf og kommer indkomstkatten til livs ved at fremme skattesystemer, der ikke virker som straf for flid og sparsommelighed, men først og fremmest respekterer privat ejendomsret til det arbejdsskabte udbytte og til gengæld inddrager de samfundsskabte indtægter. Derigennem »præmieres« flid og dygtighed.

En anden indikation for indkomstskattens skadelige virkning er erfaringen med det såkaldte »skattefri« år i Danmark i 1969, hvor ekstrainsats ikke blev beskattet på grund af skatteomlægningen. At få udført overarbejde mødte derfor ikke modstand i 1969 – tværtimod! Nedenstående skema viser tydeligt, at skattefrihed for ekstraindtægter i 1969 gav en række gode resultater:

Udviklingen i Danmark 1967-71:

Stigning i procent:
Produktion (i faste priser)
Forbrugerpriser
Private investeringer
Lønmodtageropsparing mill. kr. (anslået)

1967	1968	1969	1970	1971
4	4	8	3	3
7,5	8	3,5	6,5	6
5	5	20,5	9,5	0
2.468	2.857	3.774	3.137	3.059

Det fremgår heraf, at produktionen lå 4-5 % højere end sammenligningsårene, og de private investeringer steg med 20,5 % imod 5 % årene før, mens priserne kun steg halvt så meget som i sammenligningsårene. Lønmodtagernes opsparing steg 32 %.

Med det enorme skattetryk, vi kender i dag, hvor en almindelig arbejders ekstra indsats ved overarbejde beskattes med 50-60 %, er det blevet svært at motivere folk til at påtage sig overarbejde, hvorfor samfundet må give afkald på den elastiske tilpasning, som variabel arbejdstid giver mulighed for. Med afskaffelse af indkomstkatten ville vi igen kunne opnå denne elastiske tilpasningsevne og derved få bedre udnyttelse af det kostbare produktionsapparat, der stadig kræver ny kapital til investering.

Med 60 % beskatning af merindtægter for den indkomstklasse, fagarbejderne er i, og med en inflationsrate på 7 %, skal arbejds lønnen stige med 12 % om året alene for at bevare reallønnen.

Men det er senere, end man tror. Hidtil har rationaliseringer og de meget kapitalkrævende mekaniseringer kunnet opveje lønstigningerne, så priserne ikke har

behøvet at stige mere, end markedet kunne bære. Manglende kapitaldannelse vil standse yderligere rationaliseringer i mange virksomheder, hvorefter de mister deres konkurrenceevne over for fabrikker i lande med lavere beskatning.

Det bliver derefter ikke muligt at opretholde en årlig lønstigning på 12 %. Med andre ord, reallønnen vil gå ned. Ikke alene vil produktionen derefter stagnere, men falde med arbejdsløshed til følge.

Følgende citat er hentet fra budgetdepartementets hvidbog om finanslovsforslaget 1973-74:

»I finansåret 1973-74 kan der kun blive plads til 1 % stigning i befolkningens privatforbrug. Af denne ene procent får de erhvervsaktive ingenting, idet denne beskedne stigning er forbeholdt pensionister, studerende og andre grupper med overført indkomst.«

Standses inflationen, som andet steds behandlet, ved at jordrenten bruges til skatenedsættelse, vil der ikke blive brug for nogen som helst pengeindkomst-forøgelse for at bevare den nuværende realløn, hvorefter den mindste pengelønsstigning bliver tilsvarende reallønsstigning, som vi oplevede det i 1957-60.

– det er ikke lønstigninger, som sætter inflationen i gang.

Rækkefølgen i inflationsforløbet:

Når pengemængden stiger hurtigere end varemængden, har vi inflation, idet købekraften og produktionen kommer ud af balance.

Overskudskøbekraften må nødvendigvis stamme fra sådanne pengeindkomster, som ikke fremkommer i forbindelse med produktion og tjenesteydelser.

Begrebet penge omfatter alle arter af betalingsmidler, ethvert gældsbevis, det være sig pantebreve, obligationer, veksler, bankbøger og Nationalbankens sedler.

Gennem løbende prisstigning tilvejebringes stadig balance mellem varemængde og pengemængde fulgt af lønstigning. Men pengene til at betale højere løn med må være til stede først.

Intet kan ændre denne rækkefølge:

I. Købekraft (penge) kommer fra arbejde (produktion).

Ekstra købekraft kommer fra prisstigning af bestående kapitalgoder, specielt fast ejendom.

II. Den samlede købekraft overstiger derefter vareudbudet.

III. Priserne stiger, indtil balance opnås.

IV. Først da er der midler til at betale lønstigning med.

Men en ny værdistigning er allerede på vej.

- a. Forventningerne om nye grundværdistigninger øger interessen for køb af jord og er med til at presse priserne op. Salg afsluttes med løfte om senere betaling. Således fremkommer nye pantebreve og obligationer.
- b. Sådanne løfter om senere betaling (pantebreve m. v.) kan som betalingsmiddel umiddelbart deltage i efterspørgslen efter varer på linie med penge opnået gennem produktion.
- c. Forventning om fortsat inflation foranlediger folk til at sikre deres sparemidler ved investering i fast ejendom.
- d. Konkurrencen om sparemidlerne presser renteniveauet i vejret, og dette element er med til at presse priserne yderligere i vejret.
- e. Inflationen accelererer.

Knud Tholstrup

September 1974

Underbilag til

Bilag I.

i

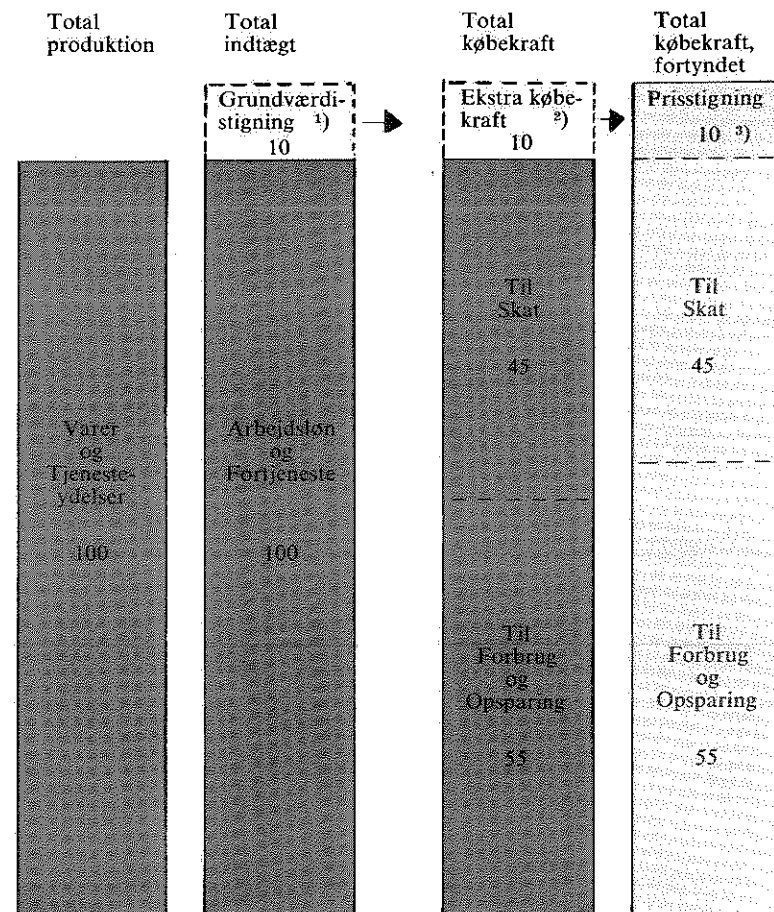
økonomisk liberalisme

Feb. 73

Sådan opstår inflationen:

Udviklingen over året.

Den samfundsskabte grundværdistigning går til private som arbejdsfri indkomst og købekraft – på bekostning af forbrugerne gennem højere varepriser.

¹⁾ grundværdistigning er uafvendelig, så længe der er vækst i befolkning og levestandard

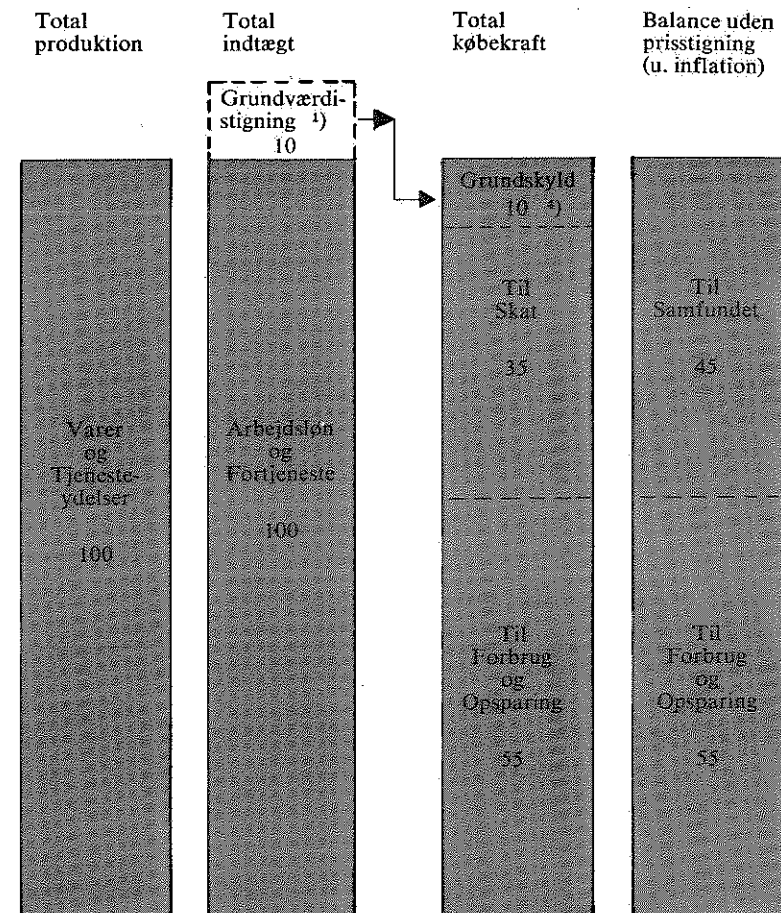
²⁾ uden produktion bagved

³⁾ flere kroner til samme varemængde

Sådan standses inflationen:

Udviklingen over året.

Den samfundsskabte grundværdistigning inddrages til samfundet som årlig jordrente og bruges til skattenedsættelse.

¹⁾ på denne måde vil grundskylden år for år skyde mere og mere skat ud